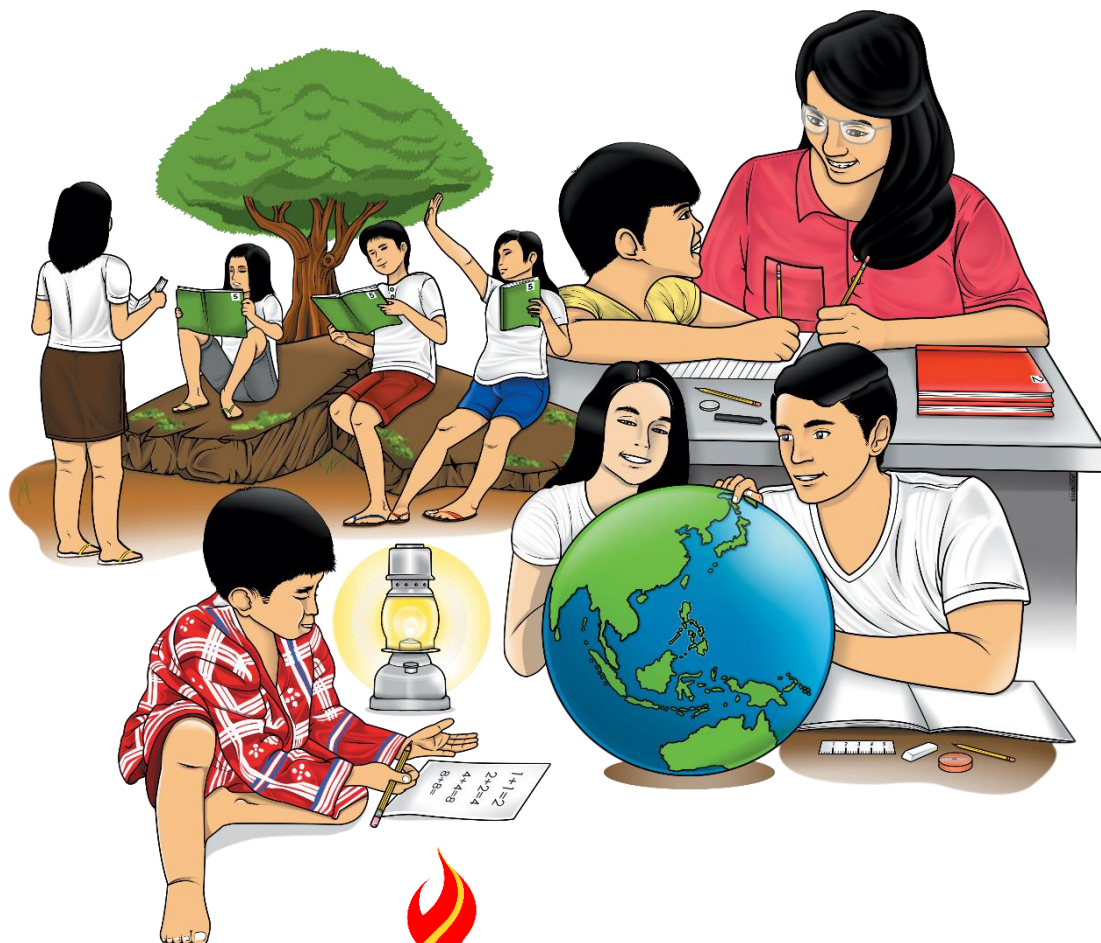


# Araling Panlipunan

## Ikalawang Markahan - Modyul 2: Mga Sinaunang Kabihasnan sa Asya (Sumer, Indus, Tsina)





## **Araling Panlipunan – Baitang 7**

### **Alternative Delivery Mode**

## **Ikalawang Markahan – Modyul 2: Mga Sinaunang Kabihasan sa Asya (Sumer, Indus, Shang)**

**Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayon pa man, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot mula sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

### **Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul**

**Manunulat:** Marineil S. Perez

**Editor:** Merylen O. Rodriguez, Leslie Ann D. Sanchez

**Tagasuri:** Pedro J. Dandal Jr., Margielyn E. Tomanggong, Nora A. Nangit

Joseph L. Lozanta, Thelma Salvacion, Florenil Malabayabas, Diana Nobleza

**Tagaguhit:** Teodorico A. Cabildo, Sergio M. Tupaz

**Tagalapat:** Esperidion D. Soleta Jr., Dennis T. Dadios

**Tagapamahala:** Benjamin D. Paragas

Mariflor B. Musa

Freddie Rey R. Ramirez

Danilo C. Padilla

Aurelia B. Marquez

Rodgie S. Demalinao

Pedro J. Dandal Jr.

**Inilimbag sa Pilipinas ng \_\_\_\_\_**

### **Department of Education – MIMAROPA Region**

Office Address: Meralco Avenue, Corner St. Paul Road, Pasig City

Email Address: [mimaropa.region@deped.gov.ph](mailto:mimaropa.region@deped.gov.ph)

Telephone No.: (02) 6314070

# **Araling Panlipunan**

**Ikalawang Markahan-Modyul 2:  
Mga Sinaunang Kabihasnang sa Asya  
(Sumer, Indus, Tsina)**



## **Paunang Salita**

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinomang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mga mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa pagtatapos ng bawat aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan naming magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinaaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang mga anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsasagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.



## ***Alamin***

Pagkatapos mong matutunan ang kahulugan, mga katangian at konsepto ng kabihasnan ng mga sinaunang Asyano, ngayon ay tutuklasin mo naman ang mga sinaunang kabihasnang itinatag at nabuo sa Asya. Narito ang kasanayang kailangan mong maisakatuparan sa pagtatapos ng aralin:

- Napaghahambing ang mga sinaunang kabihasnan sa Asya (Sumer, Indus, Tsina).

### **Pamantayang Pangnilalaman (Content Standard)**

Naipamamalas ng mag-aaral ang pag-unawa sa mga kaisipang Asyano, pilosopiya at relihiyon na nagbigay-daan sa paghubog ng sinaunang kabihasnan sa Asya at sa pagbuo ng pagkakakilanlang Asyano.

### **Pamantayan sa Pagganap (Performance Standard)**

Kritikal na nakapagsusuri sa mga kaisipang Asyano, pilosopiya at relihiyon na nagbigay-daan sa paghubog ng sinaunang kabihasnan sa Asya at sa pagbuo ng pagkakakilanlang Asyano.

### **Pinakamahalagang Kasanayang Pampagkatuto**

Napaghahambing ang mga sinaunang kabihasnan sa Asya (Sumer, Indus, Tsina). **(AP7KSA-IIC-1.4)**

Handa ka na ba? Subukan mong sagutin ang sumusunod na gawain. Huwag kang mangamba sa pagsagot. May mga tulong sa pag-aaral na inihanda para sa iyo.



## Subukin

### Gawain: SUBUKANG SAGUTAN, KAALAMAN MO SA KASALUKUYAN

**Panuto:** Basahin at unawain ang mga tanong. Isulat ang titik ng tamang sagot sa inyong sagutang papel.

1. Ang lambak-ilog ng Tigris at Euphrates ay kilala sa tawag na “*Mesopotamia*” nagmula ito sa wikang Greek na nangangahulugang\_\_\_\_\_.  
A. sa tabing ilog  
B. sa paanan ng bundok  
C. sa pagitan ng dalawang ilog  
D. sa pagitan ng dalawang bundok
2. Alin sa mga sumusunod na kabihasnan ang itinuturing na pinakamatanda at pinakaunang kabihasnan sa buong daigdig?  
A. Aztec  
B. Indus  
C. Shang  
D. Sumer
3. Naniniwala sa maraming diyos at diyosa ang mga Sumerian, sa katunayan, may pinaniniwalaan silang apat na pinakamahlagang diyos na may kontrol ng sandaigdig. Alin sa mga templo ang nagsisilbing tahanan ng diyos ng mga Sumerian?  
A. Kapilya  
B. Mosque  
C. Simbahan  
D. Ziggurat
4. Ang mga Sumerian ay maraming kontribusyon sa kabihasnang pandaigdig. Isa sa mga pinakamahilagang ambag nito ay ang sistema ng pagsulat na tinawag na \_\_\_\_\_.  
A. Calligraphy  
B. Cuneiform  
C. Clay tablet  
D. Pictogram
5. Sinasabi na ang mga Dravidian ang bumuo ng kabihasnang Indus. May dalawang pinakaimportanteng lungsod sa kabihasnang ito na umaabot sa 40,000 katao ang nanirahan dito. Alin sa mga sumusunod ang may planado at organisadong lungsod ang matatagpuan sa kabihasnang Indus?  
A. Mohenjo-Daro at Harappa  
B. Indus at Mergah  
C. Yangshao at Longshan  
D. Jericho at Catal Huyuk
6. Sa sistemang panlipunan, masasabing ang kabihasnang Indus ay may hirarkiya ng uring panlipunan. Ayusin ang mga ito ayon sa pagkakasunod-sunod ng uri ng tao sa kabihasnang ito mula sa pinakamataas na uri hanggang sa pikamababang uri ng tao dito.  
I. paring-hari, eksperto  
II. Mangangalakal, artisano  
III. Magsasaka  
A. I, II, III  
B. I, III, II  
C. II, I, III  
D. III, II, I



7. Pinaniniwalaan ng mga eksperto na ang mga mangangalakal ang unang gumamit ng sistema ng pagsulat sa kabihasnang Indus. Alin sa mga sistema ng pagsulat ang ginamit ng kabihasnang ito?
- A. Calligraphy      B. Cuneiform      C. Clay tablet      d. Pictogram
8. Alin sa mga lambak-ilog ang pinagusbungan ng kabihasnang Shang?
- A. Ganges      C. Euphrates  
B. Huang Ho      D. Tigris
9. May pitong lungsod ng Shang ang nahukay ng mga arkeologo. Bakit sinasabing ang butong orakulo ang pinakamahalagang ebidensiyang nahukay ng mga iskolar sa labi ng kabihasnang Shang?
- A. dahil mula ito sa libingan ng mga hari  
B. dahil mahal ang halaga ng mga butong ito  
C. dahil magagamit din ito sa panghuhula sa kasalukuyan  
D. dahil ito ng unang ebidensya ng pagsulat ng China at mahalagang labi upang mabuo ang kasaysayan ng Shang.
10. Sa kabihasnang Shang, paano naipakita ang paghahati ng lipunan?
- A. batay sa yaman na nahukay sa libingan  
B. batay sa ganda ng disenyo ng libingan  
C. batay sa labi ng tirahan at libingan  
D. batay sa laki ng tirahan
11. Ang mga simbolo na ginamit sa mga butong orakulo ang mga unang halimbawa ng karakter na pagsusulat ng mga Tsino. Ang pagsusulat na ito ay naging importanteng bahagi ng kulturang Tsino at iniangat pa ng isang sining ng pagsulat na tinawag na \_\_\_\_\_.
- A. Calligraphy      B. Cuneiform      C. Clay tablet      D. Pictogram
12. Paano naipapakita ng mga sinaunang kabihasnan ang kanilang pagkakatatulad?
- A. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa parehong taon  
B. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa mga baybayin  
C. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa mga lambak-ilog  
D. Ang mga sinuang kabihasnan ay umusbong sa mga bundok
13. Ang mga sinaunang kabihasnan ay nag-iwan ng ibidensya ng kanilang kahusayan sa iba't ibang larangan. Kung ang kabihasnang Sumer ay may *decimal system*, ang kabihasnang Shang ay may *potter's wheel*, ang kabihasnang Indus naman ay nagpakita ng kahusayan sa larangan ng inhenyeriya sa pamamagitan ng kanilang \_\_\_\_\_.
- A. grid patterned      B. chariot      C. kalendaryong lunar      D. citadel

14. Umusbong ang mga Kabihasnang Sumer, Indus at Shang sa halos magkakaparehong katangian, MALIBAN sa isa:  
A. Heograpikal      B. Pulitikal      C. Panrelihiyon      D. Pagsulat
15. Alin sa sumusunod na pahayag ang nagpapatunay na pinahahalagahan natin sa kasalukuyan ang mga ambag ng sinaunang kabihasnang Asyano?  
A. Sa paglipas ng panahon, ang sinaunang kabihasnang ay patuloy na kinikilala at pinangangalagaan bilang mahalagang bahagi ng kasaysayan.  
B. Sa paglipas ng panahon, nakagagawa sa kasalukuyan ng mga pabahay na may pare-parehong disenyo o plano.  
C. Sa paglipas ng panahon, naglaho ang mga kaalaman kasabay ng paglaho ng mga unang kabihasnang.  
D. Sa paglipas ng panahon, walang bakas na naiwan ang mga sinaunang kabihasnang.

## Aralin 1

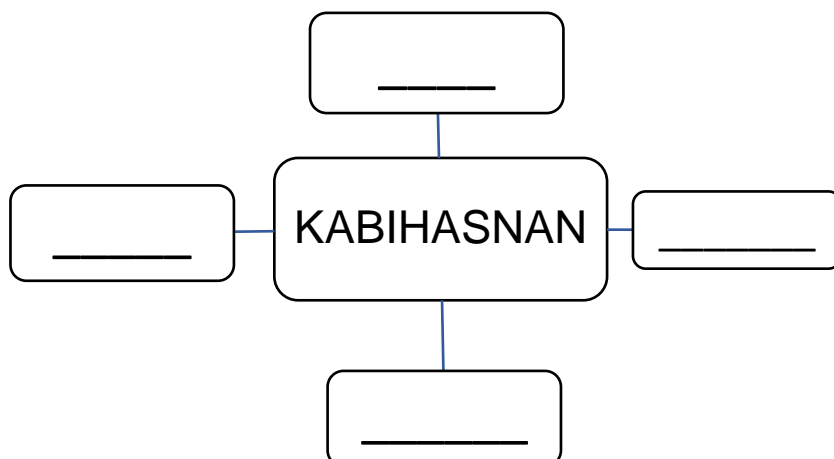
# Mga Sinaunang Kabihasnang (Sumer, Indus, Tsina)



## Balikan

**Gawain: NATUTUHAN KO!**

**Panuto:** Isulat ang mga salita na naglalarawan sa konsepto ng kabihasnang na iyong napag-aralan sa nakaraang aralin sa loob ng kahon. Gawin ito sa iyong sagutang papel.





## Tuklasin

**Gawain: BIBO, TALENTADO, PANALO!**

**Panuto:** Magbigay ng mga letra mula sa alpabeto na katumbas ng mga bilang na iyong nakikita sa loob ng kahon. Ang mabubuong salita ay isulat sa inyong sagutang papel.

S			E	
19	21	13	5	18

		D		S
9	14	4	21	19

	H	A		
19	8	1	14	7

Ngayong matagumpay mong nasagutan ang ating gawain, halika at ating alamin ang iba pang kaalaman tungkol sa mga sinaunang kabihasnan sa Asya.



## Suriin

**Gawain: KABIHASNAN, ANONG MERON SA IYO?**

**Panuto:** Basahin at unawin mo ang impormasyon tungkol sa mga sinaunang kabihasnang Asyano. Matapos basahin, sagutan ang pamprosesong tanong sa iyong sagutang papel.

### KABIHASNANG SUMER (3500-3000 B.C.E.)

May isang arko ng matabang lupa sa Kanlurang Asya mula sa Persian Gulf hanggang sa dalampasigan ng Mediterranean Sea. Kilala ang lugar na ito bilang *Fertile Crescent* dahil sa hugis nito. Nasa Silangang bahagi ang lambak-ilog ng Tigris at Euphrates. Ang dalawang ilog na ito ay nagmumula sa kabundukan ng Turkey at dumadaloy tungo sa Persian Gulf.

Ang lambak-ilog ng Tigris at Euphrates ay kilala naman sa tawag na "Mesopotamia". Ang salitang "Mesopotamia" ay mula sa wikang Greek na nangangahulugang "lupain sa pagitan ng dalawang itlog"

Ang Mesopotamia ay naging tagpuan ng iba't ibang grupo ng tao na naghahanap ng matabang lupa. Sa mga pamayanang agrikultura na nabuo, may mga hamon ang kalikasan ng Mesopotamia. Hindi regular ang panahon ng pag-apaw ng ilog at pagbagsak ng ulan. Upang paghandaan ang pagbaha, kailangang

gumawa ng mga dike at kanal. Kailangan naman ng irigasyon at imbakan ng tubig para sa panahon ng tagtuyot. Isang lider ang mapipili upang mamahala sa mga pambalikong proyekto ng dike, kanal, irigasyon at imbakan ng tubig. Ito ang simula ng pag-usbong ng organisadong pamahalaan.

**Sistemang  
Pampolitika at  
Pang-ekonomiya**

Ang Sumer ay itinuturing na pinakamatanda at pinakaunang kabihasan sa buong daigdig. Matatagpuan ito sa Mesopotamia o lambak-ilog ng Tigris-Euphrates. Tinatayang noong 3500-3000 B.C.E umusbong ang mga lungsod sa Sumer. Ilan lamang sa mga pinakamahalagang lungsod na lumitaw sa Sumer ay ang Ur, Uruk, Eridu, Lagash, Nippur at Kish. Karaniwang hugis parihaba ang mga lungsod sa Sumer, at may malalapad na kalsada. Pinalilibutan ito ng mataas at malapad na pader.

Ang pinakamalaking gusali sa Sumer ay ang templo na tinatawag na *Ziggurat*. Nasa tuktok ng ziggurat ang dambana para sa Diyos o diyosa ng lungsod. Nasa gitna ng lungsod ang ziggurat at mula rito nakaplano ang pagkakalatag ng iba pang gusali. Malapit sa templo ang imabakan ng mga butil, palasyo na may malawak na bakuran at bahay ng iba pang opisyal ng lungsod. May lugar din para sa mga *bazaar* at pagawaan ng mga artisan o may mga kasanayan tulad ng maghahabi at karpintero. Papalayo sa sentro ang bahay ng iba pang ordinaryong mamamayan. Dahil nagsasarili ang bawat lungsod at ang sentro ng lipunang Sumer ay nakatuon sa relihiyon, karaniwang tinatawag na din na templong-estado ang mga lungsod-estado ng Sumer.

Mahalaga ang naging papel na ginagampanan ng paring-hari (priest king) sa mga templong estado. May mga tungkulin siya na dapat tuparin bilang tagapamahalang ispiritwal at bilang isang pilitikal na lider. Bilang pari, inaasahan mula sa kanya na maging tagapamagitan sa Diyos at sa mamamayan. Sa kabilang banda, bilang hari, siya ang tagapagtupad ng batas upang mapanatili upang mapanatili ang kapayapaan at kaayusan sa lipunan. Siya rin ang namamahala sa Sistema ng irigasyon. Sa kalaunan, ang mga templong-estado ay maglalaban para sa pagkontrol sa limitadong lupa at tubig sa Mesopotamia. Magiging madalas ang digmaan na nangangailangan ng pinunong militar. Ang mga pinunong militar ang papalit sa paring hari bilang pinuno ng templong-estado.

**Sistemang  
Panrelihiyon**

Ang mga *Ziggurat* o templo ay tahanan ng mga diyos ng mga Sumerian. Naniniwala sa maraming diyos at diyosa ang mga Sumerian. Apat sa pinakamahalaga nilang diyos ay pinaniniwalaang siyang may kontrol sa sandaigdigan: si An ay diyos na siyang kumakatawan sa kalangitan: si Enlil naman ay diyos ng hangin: si Enki ay diyos ng katubigan: at si Ninhursag, ang dakilang diyosa ng sangkalupaan.

	<p>Bukod sa kanila, ang bawat lungsod ay may espesyal na diyos at diyosa na nagsisilbing parang patron. Kontrolado ng diyos at diyosa ang bawat aspeto ng buhay ng tao. Kontrolado nila ang bawat pwersa ng kalikasan. Tulad ng mga tao, ang mga diyos at diyosa ay kumakain, umiinom, nag-aasawa at nagkakaanak. Tungkulin ng mga pari na panatilihin malakas ang mga diyos at diyosa sa pamamagitan ng mga alay na hayop, butil, at alak, at iba't ibang mga seremonya at dasal. Sa pamamagitan nito, naniniwala ang mga Sumerian na magiging masagana ang ani at ipagtatanggol ng mga diyos at diyosa ang kanilang mga lungsod sa mga kalaban nito.</p>
<b>Sistemang Panlipunan</b>	<p>Ang mga Sumerian ay may mga espesyalisasyon sa trabaho na nagbibigay daan sa pag-usbong ng mga uring panlipunan. Nasa tuktok ng lipunan ang mga pinunong pulitikal at ispiritwal. Kasama sa naghaharing uri ang matataas na opisyal at ang kanilang pamilya. Kasunod ang mga mangangalakal, artisan, <i>scribe</i> o tagasulat, at mababang opisyal. Pangatlo ang nakararaming magsasaka at nasa ibabang uri ang mga alipin.</p>
<b>Kontribusyon ng Kabihasnang Sumerian</b>	<p>Ang mga Sumerian ay maraming kontribusyon sa kabihasnang pandaigdig. Isa sa mga pinakamahalagang ambag nito ay ang sistema ng pagsulat na tinawag na <i>cuneiform</i>. Ang mga <i>scribe</i> o tagasulat ay umuukit sa isang basing <i>clay tablet</i> upang makapagtala, halimbawa ang bilang ng produkto o ano pa mang importanteng detalye. Pagkatapos ng pagtatala o pagsusulat pinapatuyo ang luwad sa araw o kaya ay niluluto. Napakahalagang tala ng mga Sumerian ang mga naiwan nilang <i>clay tablet</i> sapagkat ito ay kadalasang nagtataglay ng kompletong petsa at lungsod kung saan ito nagmula. Dahil sa sistemang <i>cuneiform</i> ay naitala na nila ang mga batas, epiko, dasal at kontrata ng nesgosyo. Ang pinakaunang epiko sa daigdig ay Sumerian- ang epiko ni Gilgamesh.</p> <p>Sa larangan ng kaalaman sa teknolohiya, gumamit sila ng araro. Kariton na de-gulong, pagpapalayok na gamit ang gulong, (<i>wheel-spun pottery</i>) metalurhiya ng bronse (pinaghalong tanso at tin) at paggamit ng perang pilak. Sa larangan ng matimatika, naimbento rin nila ang pagbilang na batay sa sampu o <i>decimal system</i>. Ang hugis na bilog ay hinati nila sa <i>360 degrees</i>. Natuklasan ng mga Sumerian ang paggamit ng kalendaryong <i>lunar</i>. Ang pinakaunang nakasulat na batas ay nanggaling sa templong-lungsod ng Ur. Naniniwala ang mga iskolar na ipinatupad ito ni Ur Nammu sa panahon ng kanyang panunungkulan bandang 2100 B.C.E.</p>

### KABIHASNANG INDUS (3500-1750 B.C.E.)

Ang lambak-ilog ng Indus at Ganges ay makikita sa Timog Asya. Ang rehiyong ito ay binabantayan ng matatayog na kabundukan sa hilaga - ang kabundukan ng Himalayas at ng Hindu Kush. May ilang daanan o landas sa mga kabundukang ito tulad ng *Khyber Pass* na nagsisilbing lagusan ng mga mandarayuhan at mananakop mula sa Kanlurang Asya at Gitnang Asya. Tulad ng Tigris at Euphrates na umaapaw, ang indus at Ganges ay taunang umaapaw rin dahil sa pagkatunaw ng yelo sa Himalayas at pagbagsak ng ulan. Matapos humupa ang baha ay naiiwan ang bagong deposito ng banlik. Dahil dito, mataba at angkop sa agricultural na pamumuhay ang kapatagang ito.

#### Sistemang Pampolitika at Pang-ekonomiya

Ang kabihasan ng Timog Asya ay umusbong sa lambak-ilog ng Indus. Noong 1922 lamang natuklasan ng mga arkeologo ang mga labi ng mga sinauang kabihasan dito. Nakahukay ng mga labi ng lungsod at bahay na gawa sa ladrilyo at mga selyong luwad. Ngunit marami pa ring misteryo ang hindi nasasagot; hindi pa rin maintindihan ng mga eksperto ang kahulugan ng mga simbolo sa pagsusulat ng Indus. Walang tala ukol sa mga pangalan ng kanilang hari o reyna, wala ring tala ng pagbubuwis at kahit isang literatura.

Ang nalalaman lamang ay nabuo ang ilang lungsod sa Indus noong bandang 2700 B.C.E. Sa limang lungsod na nahukay, dalawa ang pinakaimportante: ang Harappa at Mohenjo-Daro. Tinatayang umabot ang populasyon ng dalawang lungsod sa 40,000 katao. Sinasabi rin na ang mga Dravidian ang bumuo ng kabihasnang Indus.

Tulad ng Sumer, kulang sa mga likas yaman ang Indus: walang metal, kahoy, at mga *semi-precious stone* sa kapaligiran nito. Pagsasaka ang pangunahing gawain sa Harappa at Mohenjo-Daro. Upang makontrol ang pag-apaw ng tubig sa Indus, gumawa ng irigasyon, kanal, dike, ang mga Dravidian. Ilan sa mga kanilang pananim ay trigo, *barley*, melon, *date*, at bulak. Ang bulak ay hinahabi upang maging tela. Ang mga artisano na gumagawa ng palayok at alahas na gawa sa garing, ginto, at kabibe. May ilang gumagawa sa bronse, tanso, at pilak. Nakipagkalakalan din ang mga Dravidian tungo sa mga baybayin ng Arabian Sea at Persian Gulf hanggang sa mga lungsod ng Sumer. Lulan ng mga barkong Dravidian ang samu't saring produkto tulad ng perlas, tanso, tela, *ivory comb*, at mga butil.

Ang Harappa at Mohenjo-Daro ay mga planado at organisadong lungsod. May dalawang bahagi ito-*citadel* o mataas na moog at mababang bayan. Karaniwang nasa bandang kanluran ng lungsod ng moog. Nakapatong ito sa plataporma na ladrilyo na may taas na 12 metro at napapalibutan ng pader. Nasa loob ang malaking imbakan

	<p>ng mga butil, malaking bulwagan at pampublikong paliguan.</p> <p>Maayos na nakalatag sa ibaba ng mga moog ang lansangang nakadisensyong kwadrado(<i>grid-patterned</i>) at pare-pareho ang sukat na bloke ng kabahayan. Ang mga bahay ay gawa sa mga ladrilyo na pinatuyo sa pugon. Pantay ang bubong ng bahay at karaniwang nakatalikod sa pangunahing kalsada. May ilang bahay na umaabot sa dalawa at tatlong palapag at may balkonahe na gawa sa kahoy. Ang bawat bahay ay may isa o higit pang banyo o palikuran na nakakonekta sa sentralisadong pamahalaan ang mga Dravidian na namamahala ng paggawa ng mga pampublikong proyekto tulad ng irigasyon at imburnal.</p> <p>Maraming <i>artifact</i> na laruan ang nahukay sa mga lungsod ng Harappa at Mohenjo-Daro. Samantala, wala namang <i>artifact</i> ng anomang armas o sandata. Marahil, ang mga Dravidian ay mahilig maglibang at maglaro. Ngunit ang kawalan ng sandata ay nagpapakita ng kawalan ng digmaan at pag-aaway.</p>
<b>Sistemang Panrelihiyon</b>	<p>Sinasamba ng mga Dravidian ang maraming Diyos na sumisimbolo sa mga pwersa ng kalikasan. Walang malaking templo o dambana na nahukay sa Harappat at Mohenjo-Daro, ngunit nakakita rito ng mga estatwa na hugis-hayop at tao. Maaaring sinasamba nila ang mga diyos ng tubig, puno at hayop. Isa sa mga hayop na sinasamba sa Indus ay ang toro. Ang pinakatanging diyos ay isang babae na pinagmumulan ng lahat ng bagay ay tumutubo. Sa mga nasulat, walang tiyak na pangalan ang inang diyosa na ito</p>
<b>Sistemang Panlipunan</b>	<p>Batay sa ebidensya ng organisadong lungsod, masasabing may hirarkiya ng uring panlipunan ang kabihasnang Indus. Ang mga nakatira sa mataas na moog ay ang mga naghaharing uri. Marahil bahagi nito ang paring-hari mga opisyal ng lungsod at eksperto. Nasa ilalim nito ang mga mangangalakal, artisano at magsasaka. Ang mga magsasaka ang gumagawa sa dike at kanal para sa irigasyon ng mga panamim. Ang mga nasa lungsod na artisano ay abala sa paggawa ng samu't saring produkto mula sa materyal na produkto ng bronse, tanso, ginto, pinlak, garing, bulak, at kabibe.</p>
<b>Sistema pagsulat ng</b>	<p>Pinaniniwalaan ng mga eksperto na ang mga mangangalakal ang unang gumamit ng sistema ng pagsulat ng Indus. Ang mga ebidensya ng pagsulat na ito ay mga selyo na may pictogram upang kilalanin ang mga paninda. Ilan sa mga selyo ng Indus ay natuklasan sa Mesopotamia, kaya sinasabi ng mga arkeologo na may kalakalan sa pagitan ng Sumer at Indus simula noong 2300 B.C.E. Sa kasamaang-palad, wala pang eksperto ang</p>

	<p>nakakapagbasa sa kahulugan ng mga <i>pictogram</i> o simbolo ng Indus hanggang sa kasalukuyan. Dahil sa suliraning ito, kulang ang kaalaman sa kabihasnang Indus.</p> <p>Bukod dito, may iisang sistema ng pagsukat at pagtimbang na ginagamit ang mga mangangalakal at inhinyero sa Dravidian. Makikita ito sa pare-parehong sukat ng bloke ng kabahayan at kaayusang kwadrado na klasada. Patunay ito na may mataas na antas ng kaalaman sa matematika at <i>surveying</i> o agremensura ang mga Dravidian.</p>
--	--

<p style="text-align: center;"><b>KABIHASNANG SHANG (1700 BCE)</b></p> <p>Makikita sa China ang lambak-ilog ng Huang Ho na pinagmulan ng kabihasnang Shang. Dumadaloy ang Huang Ho nang may 4,640 km. at nagdadala ng loess o dilaw na lupa. Dahil sa madilaw na kulay ng tubig nito, tinawag itong Huang Ho o <i>Yellow River</i>. Nang-iwan ng depositong <i>loess</i> o dilaw na lupa ang tubig ng Huang Ho sa kabuoan ng lambak nito. Sa pagitan ng mga buwan ng Hulyo at Oktubre dumarating naman ang hanging <i>monsoon</i> na may ulan. Dahil sa taunang pag-apaw at bagong deposito ng loess, ang lupa rito ay mataba at angkop para sa malawakang pagtatanim. Ngunit minsan, ang mataas na pagbaha ng Huang Ho ay maaari ding sumira sa maraming aria-arian at pumatay sa maraming tao. Kaya nangangailangan ng paghahanda laban sa sobrang pag-apaw ng tubig at ilihis ang daloy ng tubig tungo sa mga taniman. Natuto ang mga magsasaka sa lambak nito ng teknolohiya ng pagtatanim at pagkontrol ng baha. Nang lumaon, ang mga neolitikong pamayanan ay naging lungsod sa panahon ng kabihasnang Shang.</p>	
<b>Sistemang Pampolitika</b>	<p>Bandang 1700 B.C.E., lumitaw ang kabihasnang Shang sa lambak ng Huang Ho. Lumago ang populasyon mula sa mga naunang neolitikong pamayanan at mas maunlad ang kaalaman sa agrikultura. Walang gaanong irigasyon na ginawa sa Shang ngunit laging masagana ang ani dahil sa deposito ng <i>loess</i>, tubig ng ilog, at tubig-ulan sa lambak ng Huang Ho.</p> <p>May pitong lungsod ng Shang ang nahukay na ng mga arkeologo. Ang pinakasikat sa pitong lungsod ay ang Anyang. May maayos na paglalatatag ang mga kabahayan at istraktura ng Shang. Nasa gitna ng lungsod ang iba pang pampublikong gusali at tirahan ng mga opisyal. May nakatalagang lugar para sa pagawaan ng mga artisano at iba pang mamamayan. Ang buong lungsod ay napalilibutan ng mataas na pader. Nakahukay rin ang mga iskolar ng sementeryo sa labas ng lungsod. Dito nakita ang malalaking libingan ng mga hari at matataas na opisyal ng Shang. Nakita sa isa sa mga nahukay na libingan ng hari, ang malaking kahoy na kabaong, maraming kagamitang bronse, buto at bato. Natagpuan na kasamang inilibing ang ilang pugot na bangkay ng alipin.</p>



	<p>Ang mga ulo ng mga alipin ay nakalagay sa isang bahagi at ang kanilang mga katawan sa kabilang lugar. Ngunit pinakaimportanteng nahukay sa mga sementeryo ng Shang ay iba't ibang buto na ginamit sa mga ritwal. Ang mga butong ito ay tinatawag na <i>oracle bones</i> o butong orakulo o pang-orakulo o panghuhula.</p> <p>Ang mga pinuno ng Shang ay mga paring-hari na namumuno sa mga hukbong gumagamit ng mga sandatang bronse at sasakyang <i>chariot</i>. Madalas ang digmaan at marami ang mga rebelyon kaya mahalaga ang pagkakaroon ng malakas na hukbo upang mapanatili ang kapangyarihan ng hari. Isa sa kinikilalang hari ay si Wu Ding. Ang kanyang na si Fu Hao ay magaling din sa pamumunong military. Nang lumaon, dahil sa sunud-sunod na mahinang hari bumagsak ang Shang. Itinayo ni Wu ang sumunod na dinastiya ng China- ang Zhou na namayani nang may 800 taon sa hilagang China.</p>
<b>Sistemang Pangrelihiyon</b>	<p>Naniniwala ang mga Tsino sa panahon ng kabihasnang Shang na maaaring makausap ang mga Diyos ng kalikasan. Ang mga hari ng Shang ay may tungkuling panrelihiyon bukod sa tungkuling politikal. Nagsasagawa ang hari ng ritwal, pagsakripisyo, at dasal upang magkaroon ng masaganang ani, baguhin ang panahon, at manalo sa digmaan. Si Shang Di ang diyos na lumikha at hari ng langit. Pinaparaan ng hari ng Shang ang kanyang dalangin para kay Shang Di sa pamamagitan ng mga namatay na ninuno. Ang mga ninuno ang tagapamagitan sa mga nabubuhay at kay Shang Di.</p> <p>Ang mga nahukay na buto pang-orakulo ay ginamit ng Shang para sa pakikipag-usap sa kanilang mga ninuno. Nalalaman ang hinaharap sa pamamagitan ng isang ritwal. Isinusulat ng hari ang kanyang mga tanong sa buto ng hayop at pagong. Pagkatapos nito, inilalagay ang buto sa init ng apoy hanggang magkaroon ng lamat ang buto. Babasahin at ipaliliwanag ng hari ang kahulugan ng hugis ng lamat. Ang mga simbolo sa mga butong pang-orakulo ang mga unang ebidensya ng pagsulat sa China at mahalagang labi upang mabuo ang kasaysayan ng Shang.</p>
<b>Sistemang Panglipunan</b>	<p>Malinaw sa Shang ang paghahati ng lipunan batay sa mga labi ng tirahan at libingan. Ang aristokrasya na binubuo ng mga pamilya ng hari at iba pang maharlika ay nakatira sa sentro ng lungsod. Malapit sa temple at mga altar ang mga tirahan ng aristokrasya. Isang palasyo ang bahay ng hari na nasa ibabaw ng mataas na plataporma. Monopolyo ng aristokrasya ang paggamit ng bronse sa iba't ibang sisidlan, sandata, at baluti. Bukod dito, kapag</p>

	<p>namatay ang hari o kasapi ng aristokrasya, ang kanilang libingan ay mas marangya. May mga pabaon na kagamitan at alipin ang mga aristokratiko. Halimbawa ng gamit na ipinapabaon ay ang Chariot kasama ang kabayo at alipin. Ang chariot ay sasakyang hinihila ng kabayo na ginagamit sa labanan na may dalawa o apat na gulong ito.</p> <p>Samantala, ang mga mababang uri ay nakatira sa mga bahay na tulad sa bahay ng neolitikong panahon. Ito ay bahagyang nakabaon sa lupa at may pawid na bubong. Gawa sa bato lamang ang mga kagamitan ng mababang uri at walang gaanong paghahanda sa kanilang paglibing. Kabilang sa hanay ng mababang uri ang mga mangangalakal, artisan, magsasaka, at alipin na karaniwan ay bihag mula sa digmaan. Ang mga bilanggo ang ginagamit sa sakripisyo.</p>
<b>Sistema ng Pagsulat</b>	<p>Ang mga simbolo na ginamit sa mga butong pang-orakulo ang mga unang halimbawa ng karakter ng pagsusulat na Tsino. Ang mga karakter na ito ay sumisimbolo sa bagay, ideya o tunog na maaaring isulat na patayo. Kailangang isaulo ang bawat karakter upang magamit ang ganitong uri ng pagsusulat. Dahil dito, kakaunti lamang noong sinaunang panahon ang naging bihasa rito.</p> <p>Ang pagsusulat na ito ay naging importanteng bahagi ng kulturang Tsino at iniangat pa nga sa isang sining na pagsulat na tinatawag na <i>calligraphy</i>. Ito rin ay nagsisilbing tagapag-isa sa mga Tsino. Sa kabila ng iba't ibang wika ay gumagamit lamang sila ng iisang sistema ng pagsulat.</p> <p>May mataas na antas ng paggawa ng mga sisidlang bronse ang mga Tsino sa panahong ito. Gumagawa sila ng mga pigurin, ritual urn, at malalaking kalderong panseremoya na puno ng maliliit at pinong disensyo. Ang mga chariot at baluti ng mga sundalo ay may mga disensyong bronse din. Ang mga artisan ay naging bihasa sa paghugis ng mga molding wax. Ang bronse ng Shang ay binubuo ng tanso at lata. Ang mga artisan ng Shang ay naging bihasa rin sa paglilok ng mga estatwa o pigurin mula sa mga materyal na jade o hade at garing. Gumagawa rin sa panahong ito ng mga seda para sa mga aristokrata at magagandang porselana mula sa kaolin o pinung-pino luwad na kulay puti.</p>

### Pamprosesong tanong:

1. Anong mahalagang impormasyon ang iyong nakuha sa tekstong iyong binasa? Ipaliwanag. Isulat sa iyong sagutang papel.

---



---

Sa mga nabasa mo tungkol sa mga sinaunang kabihasnan, mapapansin mong halos sabay-sabay na umunlad ang mga sibilisasyong ito. Sagutan mo naman ngayon ang gawain upang mas lalong mapagyaman ang iyong kaalaman.



## ***Pagyamanin***

Sa bahaging ito ay isasagawa mo ang mga gawaing magpapatunay na naunawaan mo ang tekstong iyong binasa.

### **Gawain 1: TALAHANAYAN PUNAN!**

**Panuto:** Batay sa tekstong iyong binasa, sagutan mo ang talahanayan tungkol sa sinaunang kabihasnang Asyano, mga pamayanang nabuo at mga mahalagang nagawa nito. Gawin sa ito sa iyong sagutang papel.

Sinaunang Kabihasnan	Pamayanang Nabuo	Mga Nagawa/Ambag
1.		
2.		
3.		

### **Gawain 2: Q & A PORTION!**

**Panuto:** Sagutin mo ang sumusunod na katanungan tungkol sa kabihasnang Asyano. Isulat ang iyong sagot sa iyong sagutang papel.

1. Alin sa mga kontribusyon ng sinaunang kabihasnan ang iyong higit na hinahangaan? Bakit?
2. Kung iugnay natin sa kasalukuyang panahon, ano ang isa sa pinakamahalagang kontribusyon ng mga Sumerian sa sangkatauhan? Ipaliwanag ang iyong sagot.
3. Maaari ka bang magbanggit ng mga patunay kung paano itinataguyod ang mga kontribusyon ng sinaunang kabihasnang nakatulong sa kasalukuyang panahon?

### Gawain 3: PAG-ISIPAN MO!

Kung bibigyan ka ng pagkakataong bumalik sa sinaunang kasaysayan, aling kabihasnan ang pipiliin mo? Bakit? Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

---

---

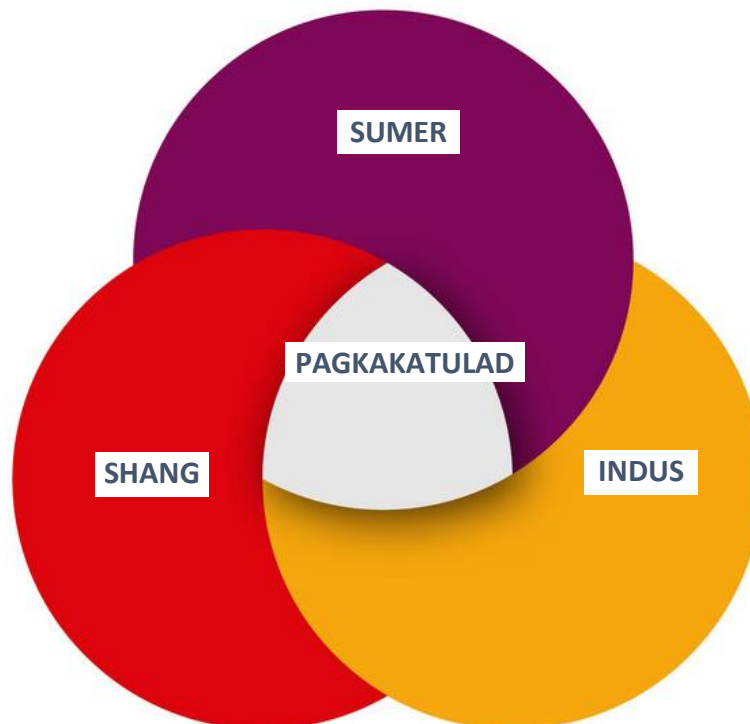
---



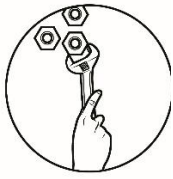
### ***Isaisip***

### Gawain: TAMANG KAALAMAN, TAMANG KABIHASNAN!

**Panuto:** Punan ang *Triple Venn Diagram* ng mahahalagang impormasyon tungkol sa tatlong kabihasnang ating tinalakay. Sa gitnang bahagi, isulat ang pagkakatulad ng mga kabihasnan ito. Gawin ito sa iyong sagutang papel



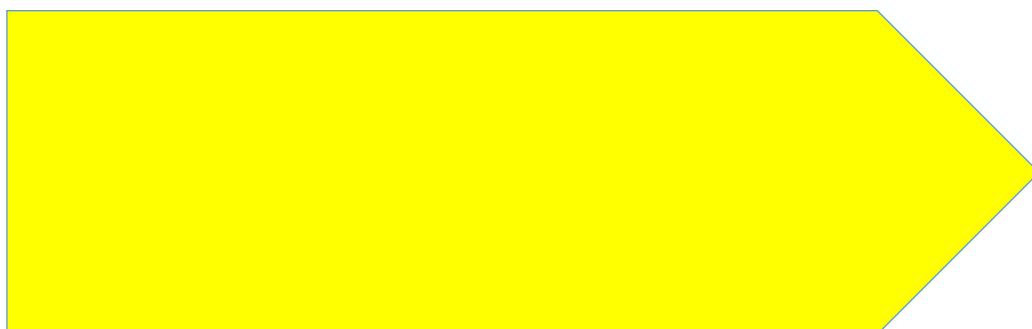
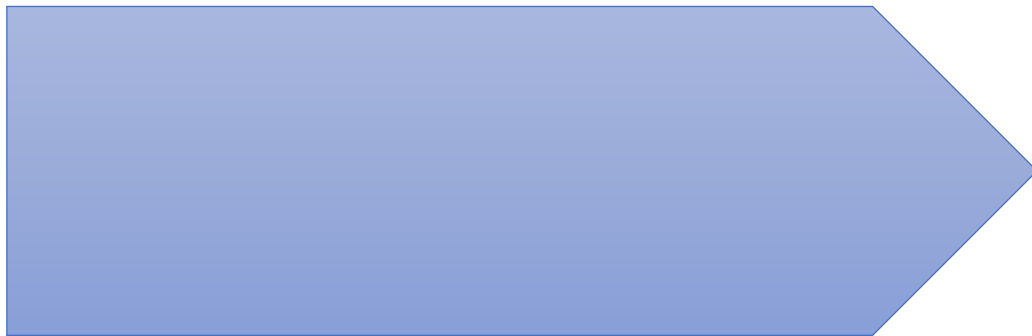
Binabati kita dahil matagumpay mong nasagutan ang mga gawaing inihanda para sa iyo. Sa pagkakataong ito, pahahalagahan mo naman ang mga nagawa ng mga sinaunang kabihasnan sa pamamagitan ng pagsasagawa ng susunod na gawain.



## ***Isagawa***

### **Gawain: HUGOT LINES!**

Ngayong natutuhan mo na ang mga nagawa o ambag ng kabihasnang Sumer, Indus at Shang, gagawa ka ng tatlong (3) hugot lines upang mapahalagahan ang mga nagawa ng mga ito. Gawin ito sa iyong sagutang papel





## **Tayahin**

**Panuto:** Suriin at piliin ang titik ng tamang sagot. Isulat ang iyong sagot sa iyong sagutang papel

1. Ang lambak-ilog ng Tigris at Euphrates ay kilala sa tawag na “*Mesopotamia*” nagmula sa wikang Greek na nangangahulugang \_\_\_\_\_.  
A. sa tabing ilog  
B. sa pagitan ng dalawang ilog  
C. sa paanan ng bundok  
D. sa pagitan ng dalawang bundok
2. Alin sa mga sumusunod na kabihasnan ang itinuturing na pinakamatanda at pinakaunang kabihasnan sa buong daigdig?  
A. Aztec  
B. Indus  
C. Sumer  
D. Shang
3. Naniniwala sa maraming diyos at diyosa ang mga Sumerian, sa katunayan, may pinaniniwalaan silang apat na pinakamahalagang diyos na may kontrol ng sandaigdigan. Alin sa mga templo ang nagsisilbing tahanan ng diyos ng mga Sumerian?  
A. Kapilya  
B. Mosque  
C. Ziggurat  
D. Simbahan
4. Ang mga Sumerian ay maraming kontribusyon sa kabihasnang pandaigdig. Isa sa mga pinakamahalagang ambag nito ay ang sistema ng pagsulat na tinawag na \_\_\_\_\_.  
A. Calligraphy  
B. Clay tablet  
C. Cuneiform  
D. Pictogram
5. Sinasabi na ang mga Dravidian ang bumuo ng kabihasnang Indus. May dalawang pinakaimportanteng lungsod sa kabihasnang ito na umaabot sa 40,000 katao ang nanirahan dito, Alin sa mga sumusunod ang may planado at organisadong lungsod ang matatagpuan sa kabihasnang Indus?  
A. Mohenjo-Daro at Harappa  
B. Indus at Mergah  
C. Yangshao at Longshan  
D. Jericho at Catal Huyuk
6. Sa sistemang panlipunan, masasabing ang kabihasnang Indus ay may hirarkiya ng uring panlipunan. Ayusin ang mga ito ayon sa pagkakasunod-sunod ng uri ng tao sa kabihasnang ito mula sa pinakamataas na uri hanggang sa pikamababang uri ng tao dito.  
I. paring-hari, eksperto  
II. Mangangalakal, artisano  
III. Magsasaka  
A. I, II, III  
B. I, III, II  
C. II, I, III  
D. III, II, I
7. Pinaniniwalaan ng mga eksperto na ang mga mangangalakal ang unang gumamit ng sistema ng pagsulat sa kabihasnang Indus. Alin sa mga sistema ng pagsulat ang ginamit ng kabihasnang ito?  
A. Pictogram  
B. Cuneiform  
C. Clay tablet  
d. Calligraphy

8. Alin sa mga lambak-ilog ang pinagusbungan ng kabihasnang Shang?
  - A. Ganges
  - B. Euphrates
  - C. Huang Ho
  - D. Tigris
  
9. May pitong lungsod ng Shang ang nahukay ng mga arkeologo. Bakit sinasabing ang butong orakulo ang pinakamahalagang ebidensyang nahukay ng mga iskolar sa labi ng kabihasnang Shang?
  - A. dahil mula ito sa libingan ng mga hari
  - B. dahil mahal ang halaga ng mga butong ito
  - C. dahil magagamit din ito sa panghuhula sa kasalukuyan
  - D. dahil ito ng unang ebidensya ng pagsulat ng China at mahalagang labi upang mabuo ang kasaysayan ng Shang.
  
10. Sa kabihasnang Shang, Paano naipakita ang paghahati ng lipunan?
  - A. batay sa laki ng tirahan
  - B. batay sa labi ng tirahan at libingan
  - C. batay sa ganda ng disenyo ng libingan
  - D. batay sa yaman na nahukay sa libingan
  
11. ang mga simbolo na ginamit sa mga butong orakulo ang mga unang halimbawa ng karakter na pagsusulat ng mga Tsino. Ang pagsusulat na ito ay naging importanteng bahagi ng kulturang Tsino at iniangat pa ng isang sining ng pagsulat na tinawag na \_\_\_\_\_.
  - A. Clay tablet
  - B. Cuneiform
  - C. Calligraphy
  - D. Pictogram
  
12. Paano naipapakita ng mga sinaunang kabihasnan ang kanilang pagkakatatulad?
  - A. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa parehong taon
  - B. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa mga baybayin
  - C. Ang mga sinaunang kabihasnan ay umusbong sa mga lambak-ilog
  - D. Ang mga sinuang kabihasnan ay umusbong sa mga bundok
  
13. Ang mga sinaunang kabihasnan ay nag-iwan ng ibidensya ng kanilang kahusayan sa iba't ibang larangan. Kung ang kabihasnang Sumer ay may *decimal system*, ang kabihasnang Shang ay may *potter's wheel*, ang kabihasnang Indus naman ay nagpakita ng kahusayan sa larangan ng inhenyeriya sa pamamgitan ng kanilang \_\_\_\_\_.
  - A. chariot
  - B. grid patterned
  - C. kalendaryong lunar
  - D. citadel
  
14. Umusbong ang mga Kabihasnang Sumer, Indus at Shang sa halos magkakaparehong katangian, MALIBAN sa isa:
  - A. Heograpikal
  - B. Pulitikal
  - C. Panrelihiyon
  - D. Pagsulat

15. Alin sa sumusunod na pahayag ang nagpapatunay na pinahahalagahan natin sa kasalukuyan ang mga ambag ng sinaunang kabihasnang Asyano?
- A. Sa paglipas ng panahon, ang sinaunang kabihasnan ay patuloy na kinikilala at pinangangalagaan bilang mahalagang bahagi ng kasaysayan.
  - B. Sa paglipas ng panahon, nakagagawa sa kasalukuyan ng mga pabahay na may pare-parehong disenyo o plano.
  - C. Sa paglipas ng panahon, naglaho ang mga kaalaman kasabay ng paglaho ng mga unang kabihasnan.
  - D. Sa paglipas ng panahon, walang bakas na naiwan ang mga sinaunang kabihasnan.



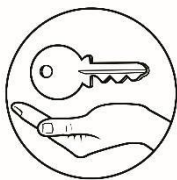
## ***Karagdagang Gawain***

**Gawain: ONE LAST SHOT!**

Sagutin mo ngayon ang panghuling katanungan. Isulat ang iyong sagot sa iyong sagutang papel.

1. Alin sa mga sinaunang kabihasnan ang may pinakamahalagang kontribusyon sa sangkatauhan? Pangatwiran.





## Susi sa Pagwawasto

ISALISIP			
SUMER	INDUS	SHANG	
Lunar Calendar	Grid Pattern	Potter's Wheel	
Decimal System	Pictogram	Calligraphy	
Cuneiform			

1. C	1. B
2. D	2. C
3. D	3. C
4. B	4. C
5. A	5. A
6. A	6. A
7. D	7. A
8. B	8. C
9. D	9. D
10. C	10. B
11. A	11. C
12. C	12. C
13. A	13. B
14. D	14. D
15. A	15. A

SUBUKIN	TAYAHIN
---------	---------

## Sanggunian

Rosemarie C. Blando, et.al., ASYA: Pagkakaisa sa Gitna ng Pagkakaiba-iba, Eduresources Publishing, Inc., 113-114

**Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:**

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex  
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: [blr.lrqad@deped.gov.ph](mailto:blr.lrqad@deped.gov.ph) \* [blr.lrpd@deped.gov.ph](mailto:blr.lrpd@deped.gov.ph)